

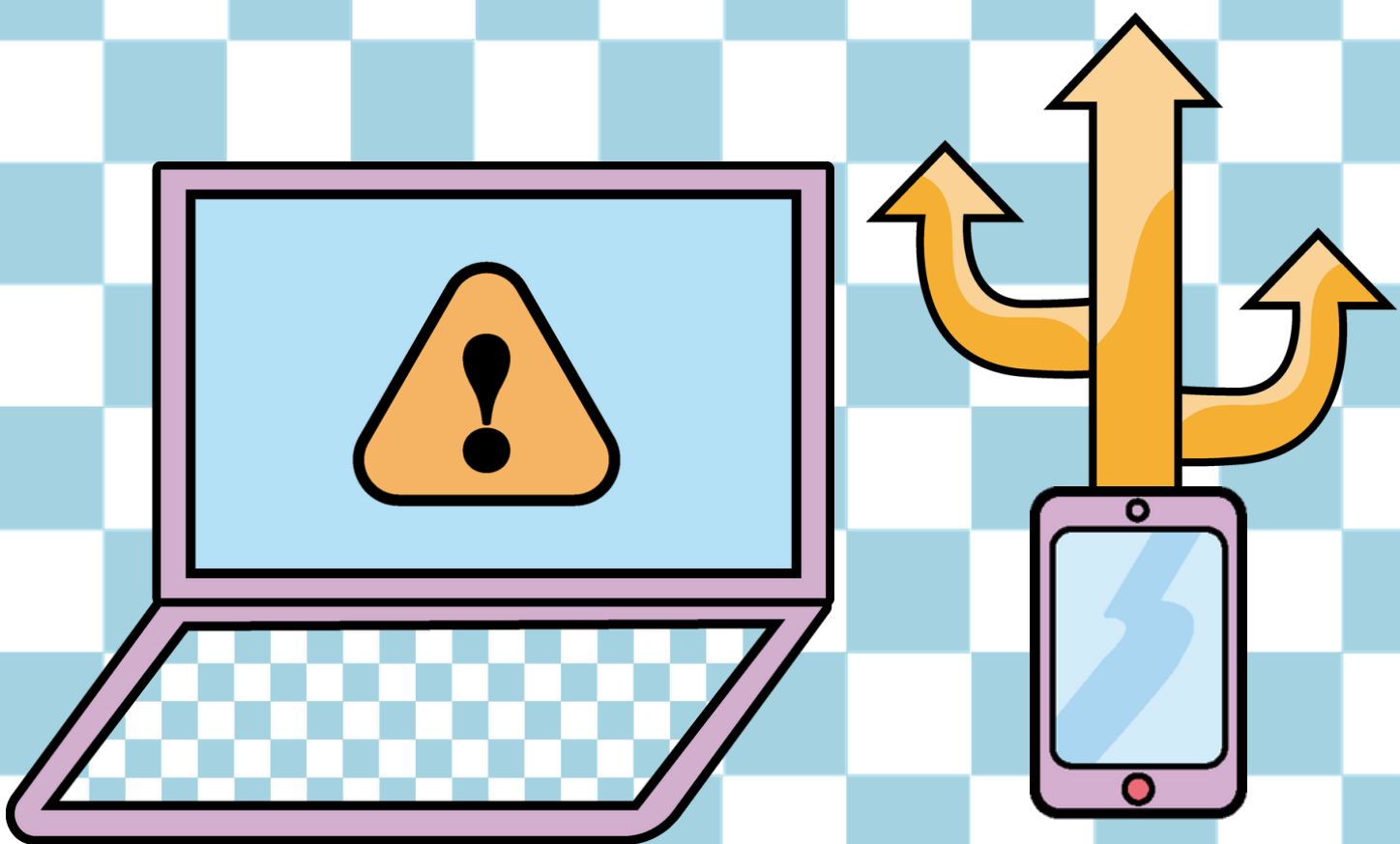
DBH3-4

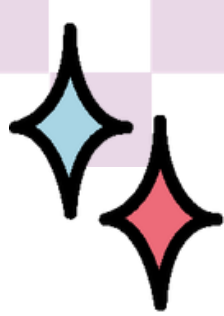
apika
steam laborategia

Alternatibak

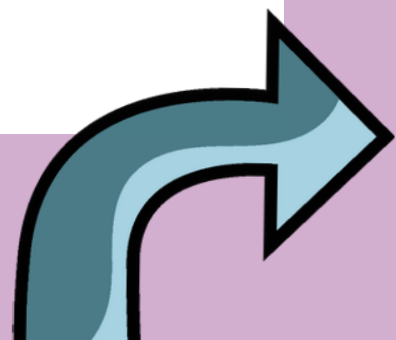
Irakasleentzako gida

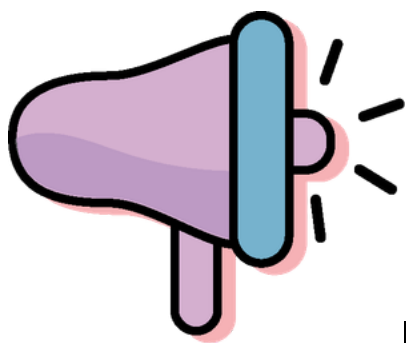

Aurkibidea:

Helburu orokorrak	3
Saioak eta iraupena	4
Edukiak	5
Hezitzailearentzako gomendioak	6
Ikasleekin saio bakoitzean erabiltzeko baliabideak	7
1.saioa: Wikipedia: ezagutza librerako eszenatokia	8
2.saioa: Alternatiba burujabeak sare sozialen munduan	19
3.saioa: Digitalean libre nahieran	26

Helburu orokorrak

Gida honen helburua

- Menpekotasun teknologikoaz jabetzea eta honen ondorioen kontzientzia piztea.
- Alternatiba libreak ezagutaraztea.
- Alternatiben erabilera praktikoa barneratzea.
- Wikipediaren oinarri eta zentzu kolaboratiboa ezagutzera ematea.
- Txikipedia zer den azaltzea.
- Fedibertsoa zer den ulertzea.
- Sare sozialen arloan alternatiba digital libreak daudela jakinaraztea.
- Fedibertsoaren abantailen berri ematea.
- Euskal Herriko alternatiba digital libreak ezagutzera ematea.
- Alternatiba digital burujabe eta libreen erabilera sustatzea.
- Teknologia zentralizatua eta egungo egoera globala ulertzea.
- Europar Batasunean subiranotasun teknologikoaren alde egiten dena jakinaraztea.
- Erabilgarri daude tresna digital burujabeak ikustaraztea eta haien erabilera sustatzea.

Ikasmaterial hau **Iametza Interaktiboa S.L.**-k sortu du, **Make Irigoien** aholkulari pedagogikoaren laguntzarekin.

Ikasmaterial hau Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza sailak diruz lagundu du. Material honek aipatutako sailaren onespena du (data).

Saioak eta iraupena

55 minutuko 3 saio:

1.SAIOA

Wikipedia: ezagutza librerako eszenatokia

Jarduerak:

1. Big Tech direnei izena jartzen (Denbora: __15 minutu__)
2. Kontzeptuak ulertzen: zer da teknologia burujabea? (Denbora: __10 minutu__)
3. Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna (Denbora: __20 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

2.SAIOA

Alternatiba burujabeak sare sozialen munduan

Jarduerak:

1. Kontzeptuak ulertzen: fedibertsoa (Denbora: __15 minutu__)
2. Ezaugarriak eta abantailak (Denbora: __15 minutu__)
3. Baliabideak ezagutzen (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

3.SAIOA

Digitalean libre nahieran

Jarduerak:

1. Egungo teknologia zentralizatuaren erronkaz jabetzen (Denbora: __15 minutu__)
2. Burujabetzaren alde Europar Batasunean (Denbora: __15 minutu__)
3. Nire kit digital burujabea sortzen (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Edukiak:

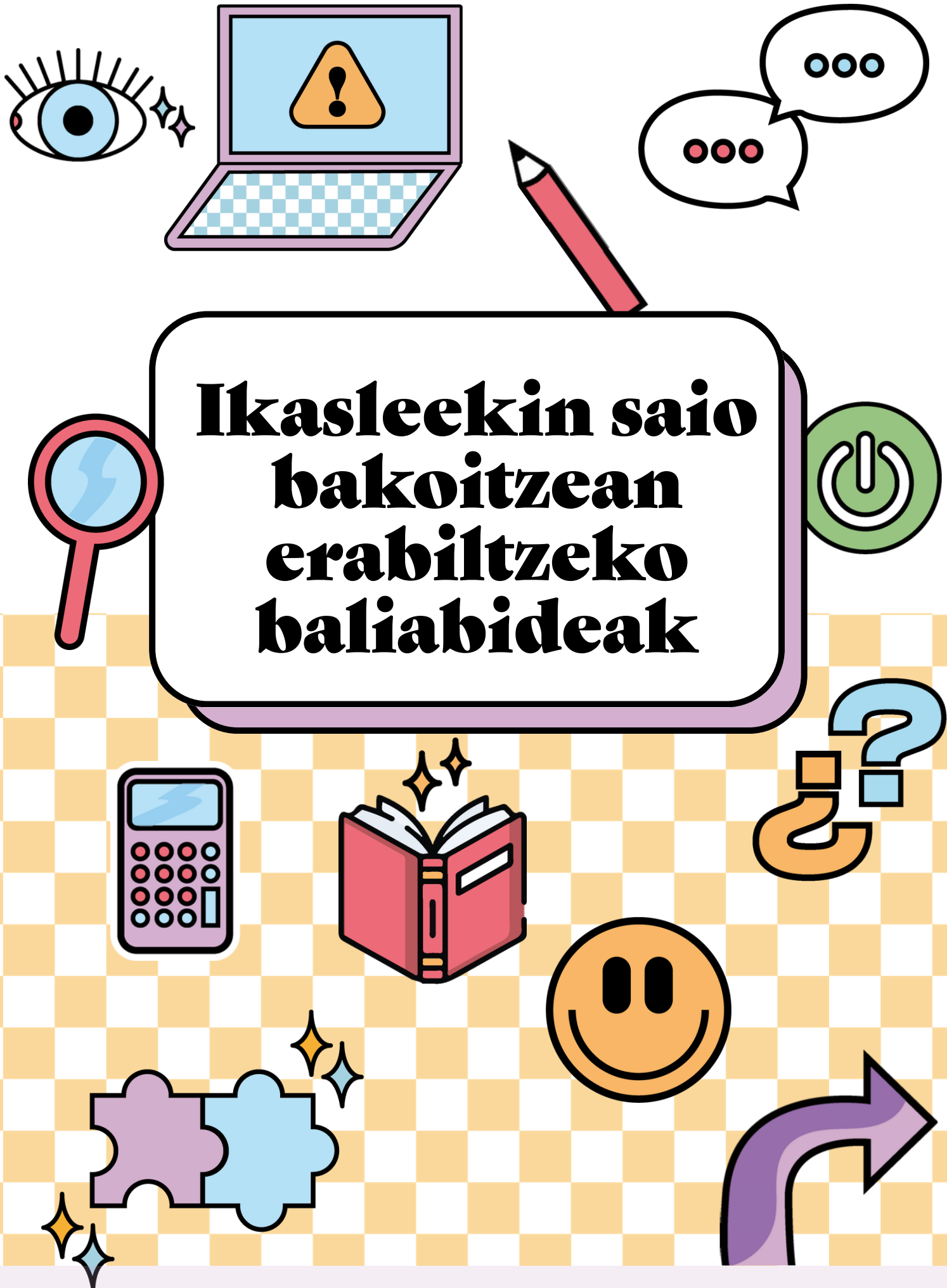
- Menpektasun teknologikoa
- Teknologia burujabea
- Wikipedia
- Txikipedia
- Eduki kolaboratiboak
- Hodeia
- Erraldoi teknologikoak
- Datuen erabilera
- Software librea
- Alternatiba libreak
- Teknologia burujabea
- Fedibertsoa
- Euskal fedibertsoa
- Teknologia zentralizatua
- Menpektasun teknologikoa
- Delta Chat
- Eurostack
- Desintermediazio teknologikoa
- Kit digital burujabea

Hezitzailearentzako gomendioak

Bloke honetan proposatzen diren jardueren denboralizazioa egokitu daiteke ikasleen ezaugarrien edo interesen arabera. Finean, ikasleak menpekotasun teknologikoarekiko begirada kritikoa garatzea bilatzen da: erraldoi teknologikoen negozio-eredu eta interes ekonomikoez jabetzea, eta software libre, kolaboratibo eta burujabeen oinarritutako alternatibak ezagutzea eta praktikan jartzea (Wikipedia eta Txikipedia, fedibertsoa, edota Delta Chat bezalako tresnak, besteak beste).

Bereziki garrantzitsua izango da ikasleek antzematea gaur egungo eredu teknologiko zentralizatua ez dela ezinbestekoa, baizik eta erabaki politiko eta ekonomikoen ondorio dela, eta horrek dakartzan menpekotasunak eta arriskuak (gure datuen kontrolik eza, algoritmoen bidezko manipulazioa) murriztu daitezkeela. Horregatik, erabiltzaile eta herritar gisa badugula alternatiba digital libre eta burujabeak ezagutu, gure eguneroko erabileran txertatu, eta Europar Batasunean zein Euskal Herrian burujabetza teknologikoaren alde egiten diren ekimenak babesteko aukera.

Wikipedia: ezagutza librerako eszenatokia

Helburuak:

- Menpekotasun teknologikoaz jabetzea eta honen ondorioen kontzientzia piztea.
- Alternatiba libreak ezagutaraztea.
- Wikipediaren oinarri eta zentzu kolaboratiboa ezagutzera ematea.
- Txikipedia zer den azaltzea.

Edukiak:

- Menpekotasun teknologikoa
- Big Tech
- Teknologia burujabea
- Wikipedia
- Txikipedia
- Eduki kolaboratiboak
- Hodeia
- Erraldoi teknologikoak
- Datuen erabilera
- Software librea
- Alternatiba libreak

Jarduerak

1. Big Tech direnei izena jartzen (Denbora: __15 minutu__)
2. Kontzeptuak ulertzen: zer da teknologia burujabea? (Denbora: __10 minutu__)
3. Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna (Denbora: __20 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan, talde txikietan egiteko dinamiketako batean taldekide bakoitzak bideo bat ikusi beharko du modu indibidualean. Beraz, aurikularrak beharko dituzte.

Wikipedia: ezagutza librerako eszenatokia

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	Ahozko eta idatzizko testuen eta testu multimodalen forma eta edukia aztertze eta balora tzeko jarraibideak	2		2.1 2.2			
		3		3.1 3.2			
		4	4.1				
		5		5.1			
		6	6.1	6.2		6.3	
TEKNOLOGIA ETA DIGITALIZAZIOA	Ohiko erabilerako komunikazio digitaleko sistemak. Datuen transmisioa. Komunikaziorako hari gabeko teknologiak. Edukiak editatzeko eta sortzeko tresnak. Informazioaren erabilera arduratsua eta informazioa tratatzeko, antolatze eta modu seguruan biltegiratzeko teknikak.	1				1.3	
		6				6.1	
DIGITALIZAZIOA	Argitalpen eta hedapen arduratsua sareetan. Online aktibismoa: herritarren ekimeneko eta ziberboluntarioratzeko plataformak eta hardware- eta software-komunitate libreak	3		3.3			
		5				5.3	

1_Big Tech direnei izena jartzen

(Denbora: 15 minutu)

1. Irakurri ondoko testu hau eta azpimarratu garrantzitsuena:

Interneteko lehen hamarkadetan enpresek, erabiltzaileek, euren datuak gordetzen zituzten haien zerbitzari eta ordenagailuetan. Aurrerago, ordea, erraldoi teknologikoek eskainitako hodei-eredura egin da aldaketa. Egun jada ez da disko gogorreko ordenagailu bat erabili behar, edozein gailutatik (telefono adimentsu, tableta edo ordenagailu) editatu eta gorde baitaitezke lan-dokumentuetatik hasi eta gaur egun erabiltzen diren argazki, egutegi, agenda eta gainerako informazioetaraino. [1]

Nor dira ordea datu horien guztien gordailu diren “hodei” zerbitzuen jabeak?

[1] Iturria: https://eu.wikipedia.org/wiki/Burujabetza_teknologiko

2. Bete ondorengo taula zuk egiten duzun zerbitzu eta tresnen erabileraren arabera:

Ekintza	Tresna	Jabeduna da ala librea?	Jabearen izena
Argazkiak gorde	Google Photos	Jabeduna	Google
Dokumentuak sortu/gorde			
Informazioa bilatu			

1_Big Tech direnei izenak jartzen

(Denbora: 15 minutu)

3. Konparatu emaitzak ondoko ikaskidearekin, tresna jabetun ala libre gehiago erabiltzen dituzue?

4. Eztabaidatu talde handian:

- Big Tech edo multinazional digitalekiko menpekotasun teknologikoa duzue?
- Zuen datuak multinazionalen esku daude? Zein motatako datuak?
- Eskumena duzue datu horien gainean?
- Erraza da arrasto digitala ezabatzea edo datuak/profilak benetan ezabatzea?
- Zer pasako litzateke erraldoi teknologikoek egun batean zerbitzua emateari utziko baliote? Zuen eguneroko bizitzan zein eragin izango luke?

2_Kontzeptuak ulertzen: zer da teknologia burujabea?

(Denbora: 10 minutu)

1. Informazio iturri hauek (edo beste batzuk erabilia)
idatzi zure ustez zer den teknologia burujabea:

Burujabetza teknologikoa
(Wikipedia)

Software librea
(Wikipedia)

Teknologia burujabea

Teknologia erabiltzea erraza da; teknologia modu kontzientean erabiltzea da benetako erronka. Burujabetza digitalak aukera ematen digu erabiltzaile pasibo izatetik erabiltzaile kritiko eta arduratsu izatera pasatzeko.

2_Kontzeptuak ulertzen: zer da teknologia burujabea?

(Denbora: 10 minutu)

2. Berreskuratu 1.2 ariketan egindako taula. Erabiltzen dituzun tresna jabedunei alternatiba libre bilatu. Horretan laguntzeko, informazio iturri batzuk dituzu eskuragai (edo zure kabuz bila dezakezu Interneten):

Ekintza	Tresna	Jabeduna da ala libre?	Alternatiba libre
Argazkiak gorde	Google photos	Jabeduna	Google
Dokumentuak sortu/gorde			
Informazioa bilatu			

Iturriak:

CC search: erabilera libreko
baliabideak topatzeko

Kit Digital Askea
(Luberri Linux).

3_Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna

(Denbora: 20 minutu)

1. Ezagutzen duzu Wikipedia? Informazioa bilatzeko erabiltzen duzu?

- Jarri talde txikietan.
- Taldekide bakoitzak zerrenda honetako 13 bideoen arteko bat aukeratu beharko du.
- Ikusi eta ondoren azaldu bertako edukia gainerako taldekideei.

2. Wikipedia da munduko lankidetzarako eremu entziklopediko librerik handiena.

- Begiratu adibide hau: <https://walzr.com/in-every-language/> eta bilatu beste hitz pare bat. Nahi dituzunak.

3. Bilatu hitz berak nabigatzaile batean.

4. Konparatu eta erantzun galdera hauei:

- a.Zer iruditu zaizu bitxia?
- b.Zein ezberdintasun ikusi duzu Wikipedia vs nabigatzaile bilatzearen arteko konparazioan?

3_Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna

(Denbora: 20 minutu)

Jakizu, Wikipedia teknologia subirano eta kolaboratiboaren adibideetako bat dela. Izan ere, Wikipedia munduko entziklopedia digital handiena da, eta bere ezaugarri nagusia da edonork parte har dezakeela haren edukia sortzen eta hobetzen. Milaka boluntariok artikuluak idazten, zuzentzen eta eguneratzen dituzte egunero, elkarlanean.

Beste webgune askotan edukia enpresa edo erakunde batek kontrolatzen duen bitartean, Wikipedian komunitateak berak eraikitzen du ezagutza. Horregatik esaten da kolaborazioan oinarritutako tresna dela.

Gainera, Wikipedia teknologia burujabearen adibide bat da. Irabazi asmorik gabeko fundazio batek kudeatzen du, ez dago publizitatean oinarrituta, eta bere helburua ez da erabiltzaileen datuekin negozioa egitea. Ezagutza librearen alde egiten du, eta sortzen den edukia edonork kontsultatu, erabili eta partekatu dezake.

Horregatik, Wikipedia ez da soilik informazioa bilatzeko tresna bat; komunitateak elkarlanean sortutako ezagutza librearen eta teknologia burujabearen adibide praktikoa ere bada.

Euskal herrian Euskal Wikilarien Kultur Elkartea izeneko elkarteak, euskara eta euskal kulturaren alde lan egiten du, besteak beste, Wikipedian euskarazko edukia sortu eta itzultzen.

Haurrentzako edukia modu kolaboratiboan sortzeko, Txikipedia proiektua ere badago.

3_Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna

(Denbora: 20 minutu)

5. Behin Wikipediaren inguruko funtzionamendua hobeto ulertuta, has gaitezen bertan dauden edukiak lantzen. Wikipediaren barruan, gazteen beharretara moldatutako Txikipedia atala dago eskuragai. Konpara ditzagun Wikipedia eta Txikipedia.

- Joan euskarazko Wikipediako eta Txikipediako azalera: konparatu.
  - Zertan datoz bat?
  - Zertan dira ezberdinak?
  - Partekatu erantzunak ondoko ikaskidearekin. Bat zatozte?

[Wikipediaren azala](#)

[Txikipediaren azala](#)

6. Hartu euskarazko Wikipediatik gustuko duzun artikulu bat eta konparatu bertako edukia Wikipediaren artikulua eta Txikipediaren artikuluen artean.

- Zertan datoz bat?
- Zertan dira ezberdinak?
- Partekatu erantzunak ondoko ikaskidearekin. Bat zatozte?

3_Wikipedia, kolaborazioan oinarritutako tresna

(Denbora: 20 minutu)

7. Sortu dezagun artikulua bat modu kolaboratiboan.

- Talde txikietan jarrita, hartu Txikipediako artikulurik ez duen euskarazko Wikipediako artikulua bat (gustuko duzun pertsonai famaturen sarreraren bat izan daiteke, musika talderen bat, edo beste edozein artikulua). Pentsatu 10 urteko gaztetxo batek ulertzeko moduko artikulua izan behar duela.
- Taldekide bakoitzak esaldi bat idatzi beharko du orri berean hautatutako gaiaren inguruan. Txandaka, esaldi bat idaztean, ondoko taldekideari pasako dio orria eta artikulua osatzen joango zarete taldean.
- Amaitzean, artikulua talde handian irakurri.
- Animatzen bazarete, Txikipedian argitaratu dezakezue. Laguntza behar baduzu, ikusi beheko bideotutorialak.

Txikipedia
hobetzen
(Hezitziale bat
sarean).

4_Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

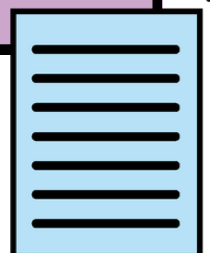
1. Osatu esaldia:

Teknologia burujabetza izatea niretzat _____ da, eta egunero egiten dudako teknologiaren erabilera hobetzeko _____ egin dezaket.

2. Aukeratu gaurko saioan ikusitako tresna/zerbitzu alternatibo libre bat eta egin horren inguruko azalpen labur bat ondoko ikaskideari.

Portfoliora gehitzeko

- Zer da teknologia burujabetza zuretzat?
- Egin euskarazko Wikipedia eta Txikipediaren arteko konparaketa: 3 antzekotasun eta 3 ezberdintasun.
- Wiki minutua zerrendako bideo labur bat txertatu zergatia adieraziz.

Alternatiba burujabeak sare sozialen munduan

Helburuak:

- Fedibertsoa zer den ulertzea.
- Sare sozialen arloan alternatiba digital libreak daudela jakinaraztea.
- Fedibertsoaren abantailen berri ematea.
- Euskal Herriko alternatiba digital libreak ezagutzera ematea.
- Alternatiba digital burujabe eta libreen erabilera sustatzea.

Edukiak:

- Alternatiba libreak
- Teknologia burujabea
- Fedibertsoa
- Euskal fedibertsoa

Jarduerak:

- 1.Kontzeptuak ulertzen: fedibertsoa (Denbora: __15 minutu__)
- 2.Ezaugarriak eta abantailak (Denbora: __15 minutu__)
- 3.Baliabideak ezagutzen (Denbora: __15 minutu__)
- 4.Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan, bideo proiektziorako baliabideak beharko dira. Halaber, abantailak azaltzeko erabiltzen den infografia inprimatuta edo proiektatuta eduki behar da, ikasleek arretaz irakurri ahal izateko. Ikasleek Internet-eskuragarritasuna beharko dute informazioa bilatzeko, eta hitz-hodeia sortzeko atalean arbela edo horma-paper bat izatea lagungarria izan daiteke talde handiko ekarpenak biltzeko.

Alternatiba burujabeak sare sozialen munduan

Argudiaketa curricularra

0. Sarrera atalean dago argudiaketa curricularraren inguruko informazio guztia.

Jakintzagaia	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	Ahozko eta idatzizko testuen eta testu multimodalen forma eta edukia aztertzeko eta baloratzeko jarraibideak.	2			2.1		
		3		3.1 3.2			
		4	4.1				
		6	6.1				
TEKNOLOGIA ETA DIGITALIZAZIOA	Ongizate digitala. Gailuak, osasuna, ingurumena eta datu pertsonalak babesteko estrategiak. Identitate digitalaren kontzeptua.	1				1.3	
		6				6.1	
DIGITALIZAZIOA	Online aktibismoa: herritarren ekimeneko eta ziberboluntariotzak o plataformak eta hardware- eta software-komunitate li break.	5				5.3	
PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA	Teknologia berriak, sare sozialak eta osasun mentala eta fisikoa.	1				1.2	

1_Kontzeptuak ulertzen: fedibertsoa

(Denbora: 15 minutu)

1. Fedibertsoa zer den ulertzen hasteko, ikusi "Zer da fedibertsoa?" bideoa (1:09 minutura arte).

2. Bertan, hainbat arrazoi aipatzen dira fedibertso edo sare sozial libreen beharra azaltzeko. Eztabaidatu horien inguruan zuen esperientzia eta kezka kontutan hartuta:

- Big tech edo erraldoi teknologikoen boterea
- Datuen kontrola
- Algoritmoak eta sareen menpekotasuna sortzeko estrategiak
- Fake news eta Adimen artifizialarekin sortutako irudi faltsuak

Fedibertsoa, beraz, modu komunitarioan sortutako sare sozial libreak dira.

2_Ezaugarriak eta abantailak

(Denbora: 15 minutu)

1. Fedibertsoa konektatuta dauden sare deszentralizatuen multzo bat da, enpresa erraldioen kontroletik at dagoena. Uler dezagun hobeto hau. Jarrai ezazu "Zer da fedibertsoa?" bideoa ikusten (2:38 minutura arte).

2. Ondorengo infografia honetan, fedibertsoaren abantaila nagusiak aurkezten dira. Irakurri arretaz.

2_Ezaugarriak eta abantailak

(Denbora: 15 minutu)

FEDIBERTSOAREN ABANTAILAK (SARE SOZIAL LIBREAK)

Arauk eta politikak bazkideek / administratzaileek ezartzen dituzte

1. DESZENTRALIZAZIOA

- Maltasun handiagoa: komunitate bakoitzak bere arauak izan ditzake

2. DATUEN KONTROL HANDIAGOA

- Erabiltzaileek hobeto kontrolatzen dute: zer partekatzen duten, non gordetzen diren datuak.
- Ez dago datuen 'bilketa zentral masiborik' enpresa bakar baten esku.

3. KOMUNITATE TXIKIAGOAK ETA SEGURUAGOAK

- Komunitate bakoitzak bere arauak ezartzen ditu.
- Moderazioa gertukoagoa eta malguagoa da.
- Gorroto hizkuntza edo toxikotasuna hobeto kudeatu daiteke (komunitatearen arabera)

4. ALGORITMO GUTXIAGO EDO GARDENAGOAK

- Edukia ez da beti algoritmo 'ezkutuen' arabera ordenatzen.
- Erabiltzaileak gehiago kontrola dezake zer ikusten duen.
- Manipulazio komertziala murriztagoa izan daiteke

5. ELKARRERAGINGARRITASUNA (INTEROPERABILITATEA)

- Plataforma ezberdinek elkarrekin hitz egin dezakete (adib. Mastodon ↔ beste zerbitzari batzuk).
- Ez zaude plataforma bakar batean 'itxita'.
- Erabiltzaileek komunitateak aldatu ditzakete datuak galdu gabe

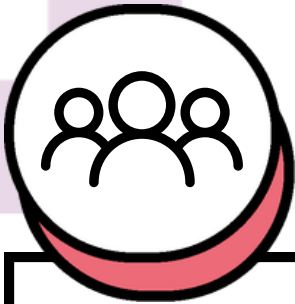
6. PARTE-HARTZE AKTIBOAGOA

- Erabiltzaileak ez dira soilik kontsumitzaileak.
- Komunitatearen arauak parte hartu dezakete.
- Internet 'egiten' parte hartzen da, ez soilik erabiltzen

7. BOTEREAREN BANAKETA

- Ez dago enpresa erraldoi bakar baten menpekotasunik.
- Erabakiak banatuta daude sare osoan.
- Demokraziaren antzeko egitura digitala sustatzen da

2_Ezaugarriak eta abantailak

(Denbora: 15 minutu)

3. Jarri talde txikietan. Aukeratu interesgarriena iruditu zaizun abantaila bat eta azaldu adibideak erabiliz gainerako taldekideei.

3_Euskal Herrian zein alternatiba ditugu?

(Denbora: 15 minutu)

1. Euskal Herrian teknologia burujabetzaren aldeko mugimendu aktiboa dago eta Euskal Fedibertsoa ere existitzen da.
2. Ezagutu ditzagun alternatibak. Bukatu “Zer da fedibertsoa?” bideoa (02:38tik aurrera) ikusten. Bideoan bertan eta fedibertsoa.eus webgunean, hainbat euskal sare eta webgune aipatzen dira. Hala nola, Mastodon, Abaraska taldea, TKM.eus, etab.
3. Aukeratu gustuko duzun bat eta bete ondoko taula hau (informazioa bila dezakezu interneten, behar izanez gero):

3_Euskal Herrian zein alternatiba ditugu?

(Denbora: 15 minutu)

Tresnaren izena	Zertarako balio du?	Zein tresnaren alternatiba da?	Nork erabil dezake ?	Zer gustatu zaizu gehien?	Zer abantaila ditu?	Teknologia burujabe tzarekin zer lotura du?	Probatu nahiko zenuke? Zergatik?

4. Egin hitz-hodeia talde handian taulan aipatutako abantailekin (edo bururatzen zaizkizun berrieekin).

4_ Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

Erantzun hurrengo galderei:

1. Zer da gaurko saioan gehien harritu zaituena?
2. Aipatu gaur ikasitako gauza bat:
3. Gaurko saioan ikusitako alternatiben ondoren, zure egunerokoan aldaketarik egingo duzu?

Portfoliora gehitzeko

- Saioan landutako alderdirik esanguratsuenekin kontzeptu mapa sortu (eskuz edo digitalean) eta portfoliora eraman.
- Talde handian sortutako hitz hodeiari argazkia atera eta portfolioan txertatu.

Digitalean libre nahieran

Helburuak:

- Teknologia zentralizatua eta egungo egoera globala ulertzea
- Europar Batasunean subiranotasun teknologikoaren alde egiten dena jakinaraztea
- Erabilgarri daude tresna digital burujabeak ikusaraztea eta haien erabilera sustatzea

Edukiak:

- Teknologia zentralizatua
- Menpekotasun teknologikoa
- Delta Chat
- Eurostack
- Desintermediazio teknologikoa
- Kit digital burujabea

Jarduerak:

1. Egungo teknologia zentralizatuaren erronkaz jabetzen. (Denbora: __15 minutu__)
2. Burujabetzaren alde Europar Batasunean. (Denbora: __15 minutu__)
3. Nire kit digital burujabea sortzen. (Denbora: __15 minutu__)
4. Zer ikasi dugu? (Denbora: __10 minutu__)

Hezitzailearentzako gomendioak:

Saio honetan, banaka eta taldeka egiteko ariketak proposatzen dira. Internetera sarbidea beharko dute ikasleek informazioa bilatu eta jarduerak burutzeko.

Digitalean libre nahieran

Argudiaketa curricularra

Jakintzagaiak	Oinarrizko jakintzak (iradokizunak)	Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio-irizpideak eta loturak KD deskriptoreekin				
			KD 1	KD 2	KD 3	KD 4	KD 5
EUSKARA ETA LITERATURA	Pentsamendua antolatzeko eta emozioak kudeatzeko idazketaren erabilerak: idazketa automatikoa, oharrak hartzea, eskemak, buru-mapak, antolatzaile grafikoak, definizioak, laburpenak, eta abar.	4	4.1				
		6				6.3	
DIGITALIZAZIOA	Etika datu eta tresna digitalak erabiltzean: burujabetza teknologikoa.	5				5.3	
PENTSAMENDU AUTONOMOAREN ETA KRITIKOAREN GARAPENA	Eskubideak eta betebeharrak ingurune digitaletan.	1				1.2	

Saioaren garapena

1_Egungo teknologia zentralizatuaren erronkaz jabetzen

(Denbora: 15 minutu)

Argia astekariaren artikulu honetan, menpekotasun teknologikoaz eta burujabetzaren beharraz hausnartzen da. Irakurri arretaz pasarte hauek (edo testu osoa denbora baduzu) eta pasarte bakoitzetik ideia nagusia laburbiltzen duen titularra atera:

Egungo egoera

“(Egun kontsumitzen ditugun erraldoi teknologikoen plataformen zikloa) Ziklo degradatzailea da: lehenik, plataformak onak dira erabiltzaileekin haiek erakartzeko; ondoren, erabiltzaileez abusatzen dute euren bazkide komertzialei mesede egiteko; eta, azkenik, denen gainetik pasatzen dira, akziodunentzat gehieneko balioa erauzteko.

Emaitza, ekosistema digitala baino, etsaia da. Publizitatez betea, gure arreta bereganatzeko hika-mika lehenesten duten algoritmoiez hornitua eta gure informazio propioa bahitzen duten ordainketa-hormez josia. Askapenerako tresna gisa hasi zena, hesi bidez itxitako lorategi pribatuen segida bat bihurtu da; horietan, erabiltzailea ez da bezeroa, zukututako produktua baizik. Panorama honen aurrean, software librearen eta arkitektura deszentralizatuen defentsa lehentasun politiko eta demokratiko bat da.”

TITULARRA:

”

_____

”

Saioaren garapena

1_Egungo teknologia zentralizatuaren erronkaz jabetzen

(Denbora: 15 minutu)

Datuen kontrola

“Egungo eremuan, familiako argazki bat bidaltzen duzun bakoitzean, kopia bat ematen diozu korporazio bati, eta hark biltegi erraldoi batean gordetzen du, milioika pertsonaren argazkien kopiekin batera. Biltegi horrek lapurreta bat jasaten badu, edo biltegiaren jabeak erabakitzen badu ez zarela jada bere gogokoa, zure oroitzapenak eta pribatutasuna agerian edo blokeatuta geratuko dira betiko.

Kontrola izateak esan nahi du zure datuak zure etxean daudela, zure gailu edo zerbitzarietan, eta ez ukitu ezin dituzun beste horien hodeian “gordeta”. Imajinatu laguntaldearen txata zure etxeko egongelako elkarriketa bat bezalakoa balitz: hormak zeureak dira eta gonbidatu gabeko inor ezin da sartu hitz egiten duzuen entzutera.

Sare deszentralizatueta komunikazioa zuzenean gertatzen da zure eta beste pertsonaren artean. Mezua zure eskutik berera doa, zentralita baten gorde beharrik gabe; zentralita horrek ez du gordetzen zer ordutan hitz egin duzun, nongo kokapenetik egin duzun edo zer hitz erabili dituzun, ondoren bidaia baten iragarkia sartzeko.”

TITULARRA:

”

”

Saioaren garapena

1_Egungo teknologia zentralizatuaren erronkaz jabetzen

(Denbora: 15 minutu)

Erabiltzailearen ardura eta aukera

“Mugarri historiko batean gaude: jokoan dagoena ez da gure intimitate indibiduala soilik, gure bizikidetzaren arkitektura bera baizik. Doako plataformen erosotasunak prezio suntsitzailea izan du; gure osasun mental kolektiboa (eta pertsonala) azido baten gisa jan du, komunitate-loturak ahulduz. “Konektatuta” egotea eta batuta egotea gauza bera direla sinetsarazi digute, baina, egiazki, konfrontaziorako eta kontsumorako diseinatutako burbuila algoritmikoetan giltzarazi gaituzte.”

“Erresistentzia digitalerako tresna da, erabiltzen hasteko duen erraztasunagatik: internet dagoen edonon funtzionatzen du, baldintzarik gabe, ordainsaririk gabe eta erregistro-prozesu inbaditzailearik gabe.

Baina ikuspegi hori gauzatu dadin, ez da nahikoa kontsumitzaile izatea; haren zaindari bihurtu behar dugu.

Nahitaezkoa da komunitateak antolatzea, “babesleku digital” gisa funtzionatuko duten azpiegitura propioak hedatzeko eta mantentzeko.”

TITULARRA:

” _____ ”
_____

Testuinguru horretan, berehalako mezularitzaren erronkari buruz hitz egiten da artikuluan. WhatsApp edo Telegram tresna ezagun eta jabetunen alternatiba moduan Delta Chat tresna proposatzen da bertan. Sartu bere webgunean eta begiratu zer eskaintzen duen.

Saioaren garapena

2_Burujabetzaren alde Europar Batasunean

(Denbora: 15 minutu)

Europar, erakunde publikoek (esaterako, Europar Batasunak) menpekotasun teknologikoaren inguruko kezka adierazi dute eta hasi dira burujabetzaren aldeko ekimenak sustatzen. Adibidez, Microsoft bazterten hasi diren udal handiak, Europako konpainia teknologikoak bultzatzeko politikak, AEBetako erraldoiei aurre egiteko lankidetzak proiektuak, etab.

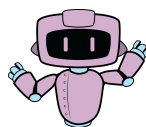
Testuinguru horretan, Eurostack izeneko egitasmoa jarri da abian. EuroStack Europak teknologia digitalean autonomia handiagoa izateko proposamena da. Helburua, ekosistema digital indendentia osatzea da eta gainerako enpresa erraldioen (Google, Meta, Microsoft...) gaineko menpekotasunarekin haustea.

"Stack" hitzak geruzak esan nahi du.

Teknologia erabiltzeko hainbat geruza behar dira:

Gailuak

Adimen artifiziala

Hodeiko zerbitzuak

Zibersegurtasuna

Softwarea

Interneteko plataformak

EuroStack-en ideia da geruza horietan Europak ere bere irtenbideak garatzea.

Saioaren garapena

2_Burujabetzaren alde Europar Batasunean

(Denbora: 15 minutu)

Zergatik behar dira erakunde publikoak teknologia digitalean desintermediazioan laguntzeko?

Enpresa eta korporazio handiek sarean duten bitartekaritza-ahalmena murrizteko, boterekeriazko harremanak hausten ahalbidetzeko. Internet bere jatorrian filosofia deszentralizatuarekin jaio zen. Ondoren, BigTech izenekoek internediazio rola hartu zuten eta dena beren eskuetatik pasatzen da egun. Beraz, desintermediazioa da enpresa eta korporazio handiek sarean duten bitartekaritza-ahalmena murriztea, boterekeriazko harremanak hausten saiatzea... Honi buruz gehiago jakin nahi baduzu, [artikulu hau irakur dezakezu](#).

Pentsa ezazu herri batean ez dagoela liburutegirik. Enpresa pribatu batek ez du ireki nahi, ez duelako dirurik irabaziko.

Zer egin dezake udalak? Liburutegi publikoa sortu.

Helburua ez da dirua irabaztea, herritar guztiek zerbitzua izatea baizik.

Teknologian antzeko zerbait gertatzen da. Enpresa pribatu handiek (Google, Microsoft, Meta...) eskaintzen dituzte erabiltzen ditugun plataforma asko. Baina batzuetan ez dute lehenesten herritarren pribatutasuna, software librea edo tokiko hizkuntzak.

Horregatik, gobernuek eta erakunde publikoek bitartekari lana egin dezakete, desintermediazio digitala sustatzeko:

- software libreko proiektuak finantzatu,
- Europako edo tokiko enpresak sustatu,
- herritarren datuak European gordetzen dituzten zerbitzuak bultzatu,
- edo administrazioan alternatiba irekiak erabiltzen hasi.

Horri deitzen zaio desintermediazio publikoa: merkatuaren eta herritarren interesaren artean oreka bilatzea.

Saioaren garapena

2_Burujabetzaren alde Europar Batasunean

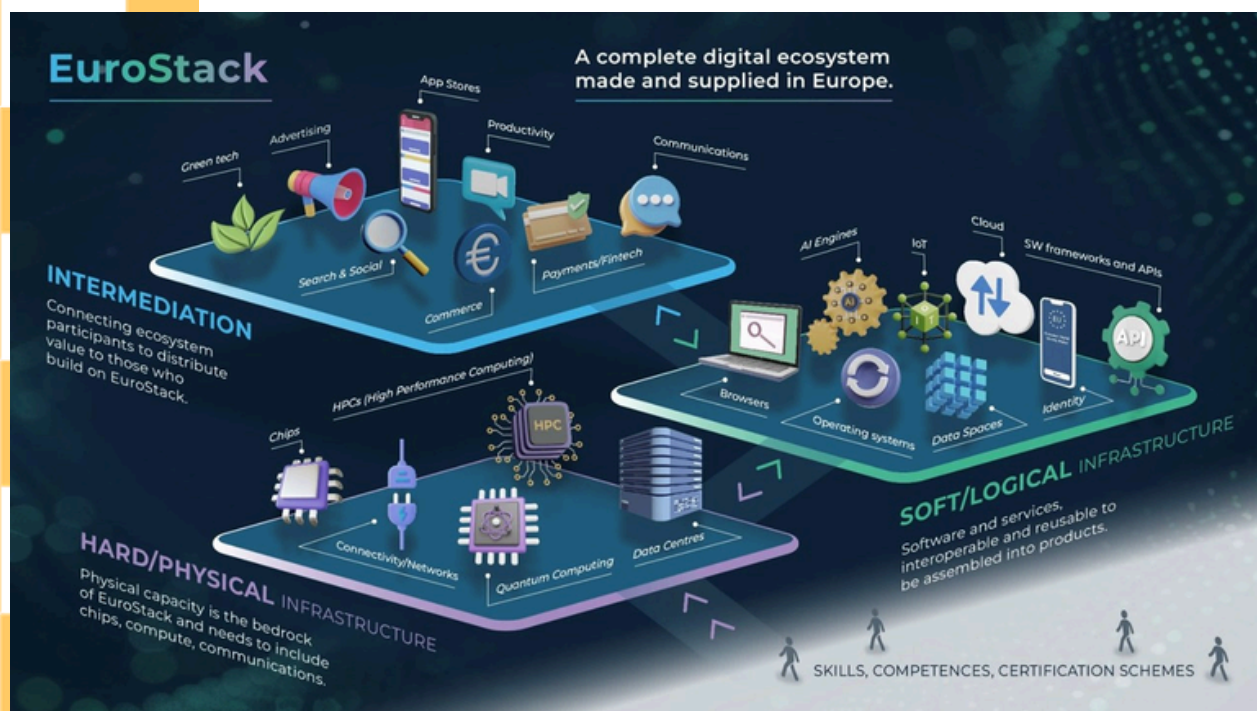
(Denbora: 15 minutu)

Noiz esku hartu behar du administrazioak? Banatu 4-5 kideko taldetan.

Egoera bakoitzean erabaki behar da:

- Administrazio publikoak esku hartu beharko luke.
- Merkatuak bakarrik konpon dezake.
- Biak elkarlanean aritu beharko lirateke.

Bete hurrengo orriko taula.

Iturria: <https://www.telecomtv.com/content/digital-platforms-services/europe-aims-for-digital-independence-with-eurostack-52343/>

Saioaren garapena

2_Burujabetzaren alde Europar Batasunean

(Denbora: 15 minutu)

Egoera	Zer aukeratuko zenuke?	Zergatik?
Ikastetxe guztiek bideokonferentziak egiteko plataforma behar dute.		
Herritarren osasun-datuak hodeian gordeko dira.		
Euskarazko itzultzaile automatiko bat garatu nahi da.		
Udal batek bere posta elektronikoa kudeatu behar du.		
Sare sozial berri bat sortu nahi da gazteentzat.		
Herritarren dokumentu ofizialak sinatzeko sistema digital bat behar da.		

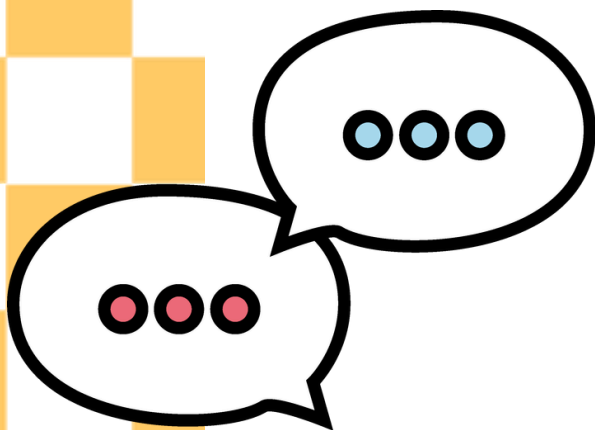
Saioaren garapena

2_Burujabetzaren alde Europar Batasunean

(Denbora: 15 minutu)

Eztabaidatu talde handian:

- Zerbitzu guztiak enpresa pribatuen esku utziko zenituzkete?
- Zein kasutan da garrantzitsua administrazioak parte hartzea?
- Zein arrisku egon daitezke administrazioak inoiz ez badu inbertitzen?

Saioaren garapena

3_Nire kit digital burujabea sortzen

(Denbora: 15 minutu)

Orain arte ikusi ditugun tresna burujabeak kontutan izanda, osatu bakarka zure kit digital burujabea (behintzat 6 bete). Laguntzeko informazio iturri batzuk:

- [Nextcloud](#)
- [CC search](#): erabilera libreko baliabideak topatzeko tresna.
- [In Every Language bilatzailea](#)
- [Kit Digital Askea \(Luberri Linux\)](#)
- [Moodle Euskaraz](#)
- [La Digitale](#)

Saioaren garapena

3_Nire kit digital burujabea sortzen

(Denbora: 15 minutu)

Iradokizunen zerrenda: eXeLearning – Delta Chat – Paperjale – La Digitale – Memeka – Peertube.eus...

Beharra	Aukeratutako tresna	Euskaraz dago?
Lagunekin hitz egiteko		
Bilatzailea		
Hodeia		
Sare soziala		
Bideoak ikusi		
Nabigatzailea		
Dokumentuak editatzeko		
Argazkiak gorde		
Irudiak eskuratzeko		
Musika eskuratzeko		
Liburuak iruzkintzeko		
Denetarik sortzeko (kontzeptu- mapak, hitz hodeiak...)		
Memeak sortzeko		
Web interaktiboa		

Saioaren garapena

3_Nire kit digital burujabea sortzen

(Denbora: 15 minutu)

1.Partekatu kit digitala talde txikian. Tresna berdinak aukeratu dituzue?

2.Talde handian, osatu gelako kit digital burujabea.

- Zein tresna aldatzea iruditu zaizu errazena? Zergatik?
- Zein izango litzateke zailena? Zergatik?
- Zein alternatiba probatuko zenuke benetan?
- Zer irabaziko zenuke alternatiba horiek erabilita?
- Zer galduko zenuke?

Saioaren garapena

4_Zer ikasi dugu?

(Denbora: 10 minutu)

Osatu esaldia: "Teknologia burujabea erabiltzea niretzat _____ da. Hemendik aurrera, nire egunerokoan _____ aldatzea gustatuko litzaidake, zeren eta _____."

Portfollora gehitzeko

- Definitu kontzeptu hauek (3 lerro bakoitzak):
  - Deszentralizazioa
  - Burujabetza digitala
- Eraman portfollora zure KIT DIGITAL BURUJABEA.

